

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-46-12>

УДК 339.565

Молдован Ельвіра Степанівна

кандидат наук з державного управління,
провідний науковий співробітник відділу митної та економічної безпеки
Науково-дослідного інституту фінансової політики,
Державний податковий університет (м. Ірпінь)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2668-5744>

Moldovan Elvira

State Tax University

**ДОСВІД ШВЕЙЦАРІЇ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ
ВЗАЄМНОЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ ПРОЦЕДУРІ
СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ****EXPIRIENCE OF SWITZERLAND ON THE IMPLEMENTATION
OF MUTUAL ADMANISTRATIVE ASSISTANCE DURING
THE COMMON TRANSIT PROCEDURE: LESSONS FOR UKRAINE**

Анотація. Стаття присвячена дослідженню досвіду Швейцарії щодо здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту. Вказано, що базисом для здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту в Швейцарії є міжнародні нормативно-правові акти, національне законодавство та окремий Регламент. Охарактеризовано алгоритм здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту. Встановлено, що взаємна адміністративна допомога при процедурі спільного транзиту здійснюється щодо випадків виникнення боргу, заходів, вжитих до боржника та стягнення боргу. Визначено, що при стягненні боргу, що виник під час процедури спільного транзиту, головним компетентним органом і центральним гарантійним офісом є Федеральний департамент фінансів; гарантами можуть виступати лише державні банки та страхові компанії. Сформульовано пропозиції щодо удосконалення вітчизняної практики здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту.

Ключові слова: транзит, процедура спільного транзиту, процедура спільного транзиту за декларацією T1, взаємна адміністративна допомога, Швейцарська Конфедерація.

Summary. The paper is dedicated to issues on researching implementation of the mutual administrative assistance during the Common Transit Procedure. In particular, there is mentioned, the Convention on Common Transit Procedure, Transit Manual, certain national legislative acts, and Regulation 14-01 "Common Transit Procedure" are basis for implementation of mutual administrative assistance during the Common Transit Procedure. By the results of the analysis of the Regulation 14-01 "Common Transit Procedure", there is characterized the algorithm of the implementation of the mutual administrative assistance during the Common Transit Procedure. There is determined, the mutual administrative assistance during the Common Transit Procedure in Switzerland is implemented on cases of arising a debt, measures that were applied to the debtor, and debt collection. There are justified peculiarities of the implementation of the mutual administrative assistance during the Common Transit Procedure in Switzerland. They are: international legislative acts are the basis for the implementation of a such type of activities in the Customs field; specific algorithm of actions during the Common Transit Procedure in general and during the implementation of the mutual administrative assistance during this procedure is regulated by certain regulative act that has features of the instruction; Federal Department of Finances is the main competent body and, simultaneously, the central guarantee office during the collection of debt that appeared during the Common Transit Procedure; only state banks and state insurance companies can act as guarantors for such debt. Taking into account these peculiarities of the implementation of mutual administrative assistance during the Common Transit Procedure in Switzerland, there are formulated suggestions on the development of the Ukrainian practice in this field. They are: usage of the general European principles of Common Transit Procedure as a basis for improving the Ukrainian Customs' legislation; development of the specific regulative act (for example, Instruction) on Common Transit Procedure; and providing operational investigative powers for the Ukrainian Customs Authorities.

Keywords: transit, common transit procedure, T1 Common Transit Procedure, mutual administrative assistance, the Swiss Confederation.

Постановка проблеми. Конвенція про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 р. (далі – Конвенція) визначила заходи щодо транзитного перевезення товарів між Європейським економічним співтовариством і країнами спільного транзиту, в тому числі, у відповідних випадках, стосовно товарів, які перевантажують, направляють далі або складують, шляхом запровадження процедури спільного транзиту незалежно від виду і походження товарів [10]. При цьому даний міжнародний документ встановив, що до будь-яких товарів, що не є товарами країн Європейського економічного співтовариства, застосовується процедура спільного транзиту за декларацією Т1; до товарів країн Європейського економічного співтовариства застосовується процедура спільного транзиту за декларацією Т2 (ст. 2) [10].

Україна, приєднавшись до Конвенції, зобов'язалася виконувати усі її положення та рекомендації [9]. Однак, при практичному втіленні конвенційних норм вітчизняні митники зіткнулися із низкою дискусійних питань щодо здійснення процедури спільного транзиту. Зокрема, гостро постала проблема здійснення взаємної адміністративної допомоги в системі спільного транзиту у частині стягнень за вимогами, котрі виникли у зв'язку з операцією спільного транзиту за декларацією Т1.

Згідно з Конвенцією, компетентні органи відповідних країн надають один одному допомогу щодо стягнень за вимогами, якщо ці вимоги виникли у зв'язку з операцією спільного транзиту за декларацією Т1 або Т2 (ст. 13 (а)) [10], і така допомога полягає у визначенні органів, відповідальних за стягнення. Ці органи повинні повідомляти митницю відправлення та митницю гарантії про всі випадки, в яких виник борг за транзитними деклараціями, прийнятими митницею відправлення, та про заходи стягнення, здійснені стосовно боржника. Крім того, вони повинні повідомляти митницю відправлення про стягнення платежів та інших зборів для закриття транзитної операції такою митницею (ст. 118) [4].

Наразі, у зазначеному контексті, українська митна практика потребує вирішення широкого кола питань: врегулювання на законодавчому рівні переходу від стягнення митних платежів до стягнення боргу, набуття Державною митною службою України статусу самостійного суб'єкта при стягненні митного боргу, без звернення до Державної податкової служби України, удосконалення алгоритму запиту української сторони за гарантіями тощо. Пошук шляхів розв'язання цих проблем можна, серед іншого, реалізовувати, на нашу думку, й досліджуючи зарубіжний досвід здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту.

Однією із країн, чий досвід здійснення адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту вартий уваги, є Швейцарська Конфедерація (далі – Швейцарія).

Її практика здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту є актуальною для нашої держави, перш за все, тому, що Швейцарія, як і Україна, здійснює процедуру спільного транзиту переважно за декларацією Т1. Однак, Швейцарія, на відміну від України, «практикує» процедуру спільного транзиту від моменту прийняття Конвенції, тоді як Україна приєдналася до цього міжнародного акту лише у 2022 р. Це означає, що Швейцарія напрацювала дієвий та ефективний алгоритм здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту, окремі елементи котрого можуть стати напевно корисними та раціональними для вітчизняної митної практики у досліджуваній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання здійснення спільного транзиту знайшли своє відображення у наукових працях ряду вітчизняних дослідників. Однією із перших на тематику спільного транзиту звернула увагу Гладка Н., яка розглянула спільний транзит у контексті правового регулювання митного режиму транзиту [3]. Міщенко І. дослідила проблематику спільного транзиту у контексті перспектив застосування в Україні європейських систем митного транзиту [8]. Міжнародний досвід застосування процедури спільного транзиту став предметом дослідження Рудої Т. [11; 12]. Остапенко В., Калюжна М. окреслили цілому шляхи адаптації митного законодавства України до системи спільного транзиту [6], а Капітанець С. та Брендак А. зробили наголос на апроксимації як на детермінанті застосування NCST в Україні [7]. Практичні рекомендації щодо сприяння належному функціонуванню та розвитку процедури спільного транзиту в Україні сформулювали Заяц В., Титор В. і Курилов В. [5].

Однак, як бачимо із наведеного вище, поза увагою науковців залишилась проблематика здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту, що, додатково, й обумовлює актуальність нашого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення досвіду Швейцарії щодо здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту задля формулювання напрямів удосконалення вітчизняної митної практики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нормативно-правовою основою для процедури спільного транзиту у Швейцарії є Конвенція про процедуру спільного транзиту (далі – Конвенція) [10], Посібник з транзиту [2] та низка національних законів у сфері митної справи. Разом із тим, здійснення процедури спільного транзиту в цілому та взаємної адміністративної допомоги, зокрема у досліджуваній країні, регулюється безпосередньо Регламентом 14-01 «Процедура спільного транзиту» [1].

Відповідно до цього документу, компетентні митні органи країн-учасників Конвенції, опираючись на ст. 13, ст. 13а Конвенції, ст. 21 Додатку II, а також Додаток IV до неї, здійснюють взаємну адміністративну допомогу шляхом надсилання одна одній інформації, необхідної для перевірки правильності застосування Конвенції. Інформаційний обмін у цьому контексті стосується даних про товари, які переміщуються за процедурою спільного транзиту, результатів митних оглядів, здійснених у межах даної процедури, виявлених порушень і правопорушень (Р. 10) [1]. Основними технічними інструментами здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту наразі є NCTS і Passar (з 1 жовтня 2023 р. – лише Passar, що обумовить обов'язковість транспортної декларації при здійсненні процедури спільного транзиту в Швейцарії). За їх допомогою відбувається обмін інформацією між усіма митними адміністраціями країн-учасників Конвенції (табл. 1).

Отже, як видно із табл. 1, взаємна адміністративна допомога при процедурі спільного транзиту у Швейцарії здійснюється щодо:

- 1) випадків виникнення боргу;
- 2) заходів, вжитих до боржника;
- 3) стягнення боргу.

Розкриємо зміст здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту за кожним із згаданих напрямів.

Якщо Швейцарія є країною митниці відправлення, то вона використовує процедуру перевірки, щоб виявити транзитні процедури, які не були завершені. Таким чином, вона визначає, в якій країні міг виникнути митний борг і де необхідно розпочати процедуру стягнення боргу. При цьому взаємна адміністративна допомога здійснюється шляхом надсилання митним органом Швейцарії «Повідомлення про перевірку» (або Форми ТС 20 у разі надзвичайної ситуації та технічних збоїв), «Повідомлення про прибуття» митниці

призначення. Митниця призначення опрацьовує надіслані їй повідомлення та дає на них відповідь упродовж 28 днів (п. 7.9.2 ст. 7.9). Вона інформує митницю відправлення «Повідомленням про борг» (п. 7.9.1 ст. 7.9) [1].

Здійснення взаємної адміністративної допомоги щодо заходів, вжитих до боржника, полягає в обміні інформацією між митницями відправлення, призначення, транзиту та гарантії, переважно, на етапі завершення процедури спільного транзиту. Якщо процедуру спільного транзиту у Швейцарії завершено успішно, то її митниця інформує про це митницю відправлення, надсилаючи повідомлення про прибуття та про результати перевірки вантажу (останнє – упродовж трьох днів після прибуття вантажу) (п. 7.6.4 ст. 7.6).

Якщо митниця Швейцарії є митницею призначення і виявляє порушення під час здійснення процедури спільного транзиту, вона інформує про це митницю відправлення, конкретизуючи результати перевірки вантажу за такими пунктами:

– «Відхилення» – виявлено розбіжності між задекларованими даними та фактичними результатами контролю на митниці призначення. У цьому разі митниця відправлення ініціює подальші уточнення з суб'єктом процедури та вживає необхідних заходів (наприклад, коригування);

– «Невідповідності» – виявлено серйозні порушення, наприклад, відсутність товарів. У цьому разі митниця призначення інформує митницю відправлення, активувавши повідомлення «Очікування роз'яснення розбіжностей». Митниця відправлення упродовж 14 днів забезпечує зворотній зв'язок шляхом заповнення коментарем «Незначна невідповідність без подальших наслідків» або «Невідповідність потребує додаткового уточнення» вільного поля у повідомленні «Усунути розбіжності» [1].

У разі, якщо результати перевірки є незадовільними, митниця відправлення стягує плату зі суб'єкта процедури або його представника за

Таблиця 1 – Компетенції митниці Швейцарії (Федерального відомства прикордонної та митної безпеки) щодо здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту

№ з/п	Роль митниці	Компетенції
1	Митниця відправлення	– Інформує митницю призначення та митницю (і) транзиту про початок процедури спільного транзиту та огляд товарів, що переміщуються за цією процедурою. – Повідомляє митницю призначення про незавершену процедуру спільного транзиту та ініціює процедуру перевірки.
2	Митниця транзиту	– Звітує митниці відправлення про прибуття / вибуття вантажу, що переміщується за процедурою спільного транзиту.
3	Митниця призначення	– Інформує митницю відправлення про прибуття товару та результати контролю (завершення / незавершення процедури спільного транзиту). – Інформує митницю відправлення про стан процедури перевірки. – Ініціює стягнення боргу, що виник за процедурою спільного транзиту.
4	Митниця гарантії	– Повідомляє митницю відправлення про можливість використання гарантії. – Активує гарантію щодо будь-яких боргів, не погашених суб'єктом процедури.

Джерело: за [1]

консультування щодо усунення розбіжностей, а митниця призначення – за подальше завершення процедури спільного транзиту, якщо буде встановлено, що виявлені недоліки за результатами перевірки вантажу виникли з вини суб'єкта процедури спільного транзиту (п. 7.6.4 ст. 7.6) [1].

Процедура стягнення боргу, відповідно до нормативно-правового регулювання Швейцарії, розпочинається, якщо:

– декларант або його представник не відреагували на повідомлення про перевірку, надіслане їм митницею призначення після завершення часу, зазвичай необхідного або запланованого для транспортування до митниці призначення (ст. 5);

– митниця відправлення, поінформована митницею призначення про процедуру перевірки, не надає додаткових доказів або даних, необхідних для перевірки;

– ідентичність товару не підтверджено (п. 7.9.2 ст. 7.9);

– митниця відправлення упродовж місяця не відповідає на запит про відсутню інформацію, виявлену за результатами перевірки (п. 7.9.3 ст. 7.9);

– недостатньо інформації, щоб визначити конкретне місцеперебування вантажу (митниця відправлення починає процедуру стягнення боргу не пізніше, ніж через місяць після закінчення періоду відповіді та уповноважує відповідальну країну здійснити процедуру стягнення (п. 7.9.3 ст. 7.9) [1].

У Швейцарії органом, уповноваженим на стягнення боргу, що виник під час процедури спільного транзиту і забезпечений загальною або індивідуальною гарантією у формі декларації про зобов'язання чи ваучера у розмірі 10 000 євро, є *Федеральний департамент фінансів* (ст. 6.1). Він же виконує роль Центрального гарантійного офісу, який централізовано управляє всіма цінними гарантійними паперами. До його повноважень входить:

– повідомлення контрольного номера гарантії та коду доступу суб'єкту процедури після видачі гарантії;

– видача гарантійних сертифікатів ТС31 або ТС33 (останній – для використання в екстрених процедурах);

– моніторинг/контроль гарантійної суми (ст. 6.1).

Швейцарський гарант (а ним може бути виключно державний банк або державна страхова компанія) зобов'язаний вказати у гарантії авторизованого представника у кожній країні, на яку ця гарантія поширюється (п. 6.3.1 ст. 6.3) [1]. Таким чином Швейцарія, якщо вона виступає країною митниці відправлення при процедурі спільного транзиту, спрощує роботу митниці призначення у разі виникнення боргу.

Якщо борг виникає при процедурі спільного транзиту, котра була забезпечена індивідуальною гарантією у формі грошового депозиту й у котрій

Швейцарія є пунктом призначення, то органом, уповноваженим на стягнення боргу, є безпосередньо *митниця відправлення* (ст. 6.1). Якщо Швейцарія є країною митниці відправлення у процедурі спільного транзиту, котра була забезпечена індивідуальною гарантією у формі грошового депозиту та за якою борг виникає в одній із країн транзиту чи країні призначення, то органом уповноваженим на стягнення боргу є *Федеральний департамент фінансів* (п. 6.4.3 ст. 6.4) [1].

За умови, що Швейцарія є країною відправлення і борг за процедурою спільного транзиту виник за її межами, то компетентний орган країни, де виник борг, надсилає до митного органу Швейцарії повідомлення про це та результати огляду вантажу. У свою чергу, остання передає інформацію про ці результати, транзитний супровідний документ, а також Форму 11.31 із заповненим розділом В Федеральному департаменту фінансів [1].

Якщо Швейцарія є країною призначення або *країною транзиту* і борг за процедурою спільного транзиту виник у ній, то Федеральний департамент фінансів розпочинає процедуру стягнення відповідно до норм національного адміністративного законодавства (VwVG; SR 172.021), а митний компетентний орган – кримінальне провадження відповідно до положень національного кримінального процесуального законодавства (VStrR; SR 313.0). В окремих випадках (наприклад, декларант повідомляє про неоцінену поставку) стягнення боргу може здійснювати митний орган окремого митного округу Швейцарії (P.7.10) [1].

Висновки. Отже, можемо виокремити такі специфічні характеристики здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту в Швейцарії, котрі можуть стати корисними й для України: 1) базисом для реалізації даного виду діяльності у митній сфері є міжнародні правові акти – Конвенція та Посібник із транзиту. Це означає, що здійснення взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту в Швейцарії відбувається відповідно до загальноєвропейських засад, що має стати визначальним вектором і для України в процесі удосконалення національного законодавства у митній сфері в цілому та у секторі здійснення взаємної адміністративної допомоги зокрема; 2) конкретний алгоритм дій при процедурі спільного транзиту в цілому та при здійсненні взаємної адміністративної допомоги під час даної процедури Швейцарією регулюється окремим нормативно-правовим актом інструктивного характеру. Це є загальноприйнятою європейською практикою для країн-учасниць Конвенції, а тому вважаємо за доцільне розробити подібний регулятивний документ і в Україні. Такий підхід сприятиме чіткому розумінню вітчизняною митницею своїх дій при здійсненні взаємної адміні-

стративної допомоги при процедурі спільного транзиту, а також забезпечити публічність та прозорість діяльності українських митних органів; 3) взаємна адміністративна допомога при процедурі спільного транзиту у Швейцарії здійснюється щодо випадків виникнення боргу, заходів, вжитих до боржника та безпосередньо щодо стягнення боргу. У найбільш загальному вигляді вона полягає в інформаційному обміні між швейцарською митницею та митними компетентними органами інших країн-учасників процедури спільного транзиту. Однак, при стягненні боргу, що виник під час процедури спільного транзиту, здійснення взаємної адміністративної допомоги Швейцарією має певні особливості. По-перше, органом, уповноваженим на стягнення такого боргу та, водночас, Центральним гарантійним офісом є Федеральний департамент фінансів, а гарантами можуть висту-

пати лише державні банки та страхові компанії. На нашу думку, така практика могла би бути екстрапольована й на Україну, оскільки державний гарант є більш надійним та презентабельним у міжнародних відносинах. По-друге, швейцарські компетентні митні органи уповноважені розпочинати та здійснювати кримінальне провадження у справах про виникнення боргу за процедурою спільного транзиту відповідно до національного кримінального законодавства. Це означає, що швейцарські митні органи наділені правоохоронними повноваженнями, чого, на жаль, сьогодні на практиці позбавлені українські митні органи. Тому, вважаємо за раціональне в процесі удосконалення вітчизняного митного законодавства та його узгодження із європейським особливий акцент зробити саме на забезпеченні митних органів України відповідними правоохоронними повноваженнями.

Список використаних джерел:

1. Gemeinsames Versandverfahren (gVV): Richtlinie 14-01 auf 15. Mai 2023. Eidgenössisches Finanzdepartement EFD; Bundesamt für Zoll und Grenzsicherheit BAZG. URL: https://www.bazg.admin.ch/bazg/de/home/dokumentation/richtlinien/r-14_transit.html (дата звернення: 15.07.2023).
2. Transit Manual on April 19, 2021 No. TAXUD/A1/TRA/005/2020-1-EN. URL: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f34c9bda-2c2c-11ec-bd8e-01aa75ed71a1/language-en?WT.mc_id=Selectedpublications&WT.ria_c=68639&WT.ria_f=7077&WT.ria_ev=search&WT.URL=https%3A%2F%2Ftaxation-customs.ec.europa.eu%2F (дата звернення: 10.07.2023).
3. Гладка Н.М. Правове регулювання митного режиму транзиту в контексті реформування національної митної системи. *Правова позиція*. 2020. № 1 (26). С. 26–29.
4. Доповнення IV до Конвенції про процедуру спільного транзиту: Конвенція від 20 травня 1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (дата звернення: 07.07.2023).
5. Заяц В., Титор В., Курилов В. Процедура спільного транзиту: стратегія та стан впровадження в Україні. *Світ фінансів*. 2022. № 3 (72). С. 83–97.
6. Калюжна М.В., Остапенко В.М. Адаптація митного законодавства України до системи спільного транзиту. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеко-орієнтованого управління в умовах глобалізації : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 17-18 листопада 2022 р. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, Харків, міськрада, Ін-т конкурент. розвідки (Німеччина). Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2022. 202 с., С. 74–77.
7. Капітанець С.В., Брендас А.І. Детермінанти національного застосування нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCST). *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1431> (дата звернення: 10.08.2023).
8. Міщенко І. Європейські системи митного транзиту та перспективи їх застосування в Україні. *Університетські наукові записки*. 2021. № 6 (84). С. 111–121.
9. Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту : Закон України від 30 серпня 2022 року № 2555-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2555-20#Text> (дата звернення: 06.07.2023).
10. Про процедуру спільного транзиту : Конвенція від 20 травня 1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (дата звернення: 06.07.2023).
11. Руда Т.В. Міжнародний досвід застосування процедури спільного транзиту. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6. Том 2. С. 45–49.
12. Руда Т.В. Особливості застосування процедури спільного транзиту в контексті норм міжнародного законодавства. *Інноваційна економіка*. 2022. № 1. С. 163–168.

References:

1. Richtlinie 14-01 Gemeinsames Versandverfahren (gVV) auf 15. (May, 2023) Eidgenössisches Finanzdepartement EFD. Bundesamt für Zoll und Grenzsicherheit BAZG. Available at: https://www.bazg.admin.ch/bazg/de/home/dokumentation/richtlinien/r-14_transit.html
2. Transit Manual on April 19, 2021 No. TAXUD/A1/TRA/005/2020-1-EN. Available at: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f34c9bda-2c2c-11ec-bd8e-01aa75ed71a1/language-en?WT.mc_id=Selectedpublications&WT.ria_c=68639&WT.ria_f=7077&WT.ria_ev=search&WT.URL=https%3A%2F%2Ftaxation-customs.ec.europa.eu%2F

3. Hladka N.M. (2020) Pravove rehulovannia mytnoho rezhymu tranzytu v konteksti reformuvannia natsionalnoi mytnoi systemy [Legal regulation of the Transit Customs Regime in the context of the reformation of the national Customs system]. *Pravova pozytsiia*, no. 1 (26), pp. 26–29. (in Ukrainian)
4. Dopovnennia IV do Konventsii pro protseduru spilnogo tranzytu [Appendix IV to the Convention on the Common Transit Procedure]: Konventsiiia from May 20, 1987. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (in Ukrainian)
5. Zaiats V., Tylor V., Kurylov V. (2022) Procedura spilnogo tranzytu: stratehiia ta stan vprovadzhennia v Ukraini [Common Transit Procedure: strategy and state of the implementation in Ukraine]. *Svit finansiv*, no. 3 (72), pp. 83–97. (in Ukrainian)
6. Kaluizhna M.V., Ostapenko V.M. (November 17-18, 2022) Adaptatsiia mytnoho zakonodavstva Ukrainy do systemy spilnogo tranzytu [Adaptation of Customs Legislation of Ukraine to the Common Transit System]. Informatsiino-analitychne zabezpechennia bezpeko-orientovanoho upravlinnia v umovah globalizatsii: XI Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia. Kharkiv: nats. un-t misk. hosp-va im. O. M. Beketova, Kharkiv, miskrada, In-t konkurent. rozvidky (Nimechchyna). Kharkiv: KhNUCH, 202 p., p. 74–77. (in Ukrainian)
7. Kapitanets S.V., Brendak A.I. (2022) Determinanty natsionalnogo zastosuvannia novoi kompiuteryzovanoi tranzynoi systemy (NCTS) [Determinants of applying the New Computerized Transit System (NCTS)]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 39. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1431> (in Ukrainian)
8. Mishchenko I. (2021) Evropeiski systemy mytnoho tranzytu ta perspektyvy ih zastosuvannia v Ukraini [European systems of Customs transit and prospects of its' applying in Ukraine]. *Universytetski naukovy zapysky*, no. 6 (84), pp. 111–121. (in Ukrainian)
9. Pro pryednannia Ukrainy do Konventsii pro protseduru spailnogo tranzytu [On the accession of Ukraine to the Convention on the Common Transit Procedure]. Zakon Ukrainy vid 30 serpnia 2022 roku No. 2555-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2555-20#Text> (in Ukrainian)
10. Konventsiiia pro protseduru spilnogo tranzytu [Convention on the Common Transit Procedure]: Konventsiiia vid 20 travnia 1987. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (in Ukrainian)
11. Ruda T.V. (2022) Mizhnarodnyi dosvid zastosuvannia procedury spilnogo tranzytu [International experience of applying Common Transit Procedure]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu*, no. 6, tom 2, pp. 45–49. (in Ukrainian)
12. Ruda T.V. (2022) Osoblyvosti zastosuvannia protsedury spilnogo tranzytu v konteksti norm mizhnarodnogo zakonodavstva [Peculiarities of applying Common Transit Procedure in the context of provisions of international legislation]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 1, pp. 163–168. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 11.08.2023